

အဆင့် ၄

ဖန်တေရန် ကျိန်စွဲဂျီဒီပီနုအီး နုဆာန်တင်အိန်ယာသွန်တဖန်

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Asia Foundation

လံာ်သိာ်ညိာ်အံးဘာ်တၢ်ရဲာ်ကျဲးကွဲးထူးထီာ်အီၤလၢ

အ့ၣ်ရီဖိာ်ဒုၣ်ရဲာ်ဒီးပှၤသ့ပှၤဘာ် Paul A. R. Hobson ယုာ်ဒီး
ပှၤအမံးအိာ်ဖျါလၢလံာ်တဖာ်

Matthew Arnold
Nicola Williams
Lea Lybecker
Kyaw Myo Oo

လံာ်သိာ်ညိာ်အံးဘာ်တၢ်ဆိာ်ထွဲမၤစၢအီၤလၢကီၢ်အမဲရကၤ
ထံဖိကီၢ်ဖိကၢၤခိဖျိကီၢ်အမဲရကၤထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဂုၤထီာ်ပသီထီာ်
ကရၢန့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤပာ်ယုာ်လၢလံာ်သိာ်ညိာ်အပူၤတဖာ်
မ့ၢ်ဝဲအ့ၣ်ရီဖိာ်ဒုၣ်ရဲာ်အတၢ်ပာ်သးဒီးတမ့ၢ်လၢခါာ်စးဝဲကီၢ်အမဲ
ရကၤထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဂုၤထီာ်ပသီထီာ်ကရၢ(မ့တမ့ၢ်)အမဲရကၤ
ကီၢ်စၢဖိာ်ပဒိာ်အတၢ်ထံာ်တၢ်ပာ်သးဘာ်.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ဝီဂ်သြသ့ၣ်တဖၣ်လၢ လံာ်တၢ်မၤလိအံၤအပူၤ

ကျိၣ်စ့တၢ်ဘၣ်ဘျူးအထိးနါတဖၣ်

ပှၤတၢ်ဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲခိသ့ၣ်ဒီးပှၤတၢ်ဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်ဘျူး
ဘၣ်ဖျိၣ်အဘၣ်စၢၤတၢ်လီၤဆီလိာ်သး

တၢ်ဟ့ၣ်လီၤစ့ၣ်လၢတၢ်ထီၣ်ဃုတၢ်တီၤပတီၢ်တုၤသိးထဲသိး

ကျိၣ်စ့တၢ်ဟ့ၣ်လီၤလၢဖဲၣ်ဒရၢၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်ဆူကီၢ်ဖဲၣ်ပဒိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒ်သိး
ကထီၣ်ဃုကျဲၤဘၣ်ဝဲကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်ဒီးတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ
အတၢ်လၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့ၣ်လၢတၢ်တထဲသိးတုၤသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဒီးလဲလီၤဘၣ်ထွဲန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်

ခိသ့ၣ်ကျိၣ်စ့ခဲလၢာ်အထိးနါတၢ်လၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့ၣ်လၢတၢ်ထွဲပၣ်ဃုတၢ်ထုး
ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအပူၤ,တၢ်ကွၢ်ထွဲခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်အပူၤဒီး
တၢ်ဘၣ်လိးက့ၤစ့အိၣ်လိးအပူၤ,ဒီးတၢ်အဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဟံးန့ၣ်မုၢ်ဒါဘၣ်ထွဲန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ

တၢ်ပဘၣ်တၢ်အကစၢ်ဒီးတၢ်ပဆၢၣ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်။

လံာ်တၢ်မၤလိကျၢ်ဘၢဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်

- ၁ ဘၣ်ထွဲတၢ်ထုးထီၣ်ကွံာ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်လီၤဖဲလဲၣ်
- ၂ တၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါဘၣ်ယးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤန့ၣ်ကျဲယုထာသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်မနုၤလဲၣ်
- ၃ တၢ်နီၤလီၤခိသ့ၣ်ကျိၣ်စ့သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤလၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤန့ၣ်ကျဲယုထာတဖၣ်အိၣ်မနုၤလဲၣ်
- ၄ တၢ်ဒီးန့ၢ်ခိသ့ၣ်ကျိၣ်စ့လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မၤဘၣ်ဒိက့ၤကျိၣ်စ့တၢ်ဘၣ်ဘျးအထိးနါတဖၣ်ဒ်လဲၣ်
- ၅ ဘၣ်ထွဲန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤခိသ့ၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်တထဲသိးတုၤသိးတၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ်

နွဲ့ဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ

- တၢ်ခူၣ်ထုးထီၣ်နွဲ့ဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကီၢ်ပယီၤအမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဂံၢ်ဘါခိၣ်သ့ၣ်တခါန့ၣ်လီၤ.
- ဖဲ ၂၀၁၂-၂၀၁၃န့ၣ်ကီၢ်ပယီၤအပန့ၣ်ဟးထီၣ်ဆူတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘူးထီၣ်ဝဲလၢ(၇၀)မူးကယၤယၢ်ယၢ်အိၣ်ဟဲဝဲဒၣ်လၢနွဲ့ဆာၣ်ကၢ်သဝံ,စၢ်ပူၤထးပူၤ,ဒီးသ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- နွဲ့ဆာၣ်ကၢ်သဝံန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကီၢ်ပယီၤအပန့ၣ်ဟးထီၣ်အခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.ဖဲ ၂၀၁၇-၂၀၁၈န့ၣ်န့ၣ်ပန့ၣ်ဟးထီၣ်ဆူတၢ်ချၢအိၣ်ဝဲ(၅၀)မူးကယၤဒီးကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်လီၤဝဲအမဲရကၢ်ဒီလၢအကကွၢ်၃,၁၀၀န့ၣ်လီၤ.
- ဖဲတၢ်မုၢ်တၢ်ခူၣ်တၢ်ထံၣ်လိာ်စံးကတိၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤနွဲ့ဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီအခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်စံးကတိၤအီၤန့ၣ်လီၤ.ဖဲဒ်ဒရၢၣ်သန့မ့ၢ်ဂ့ၤ,မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ,ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဘူးစဲလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ.
- ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်ပၤဆၢနွဲ့ဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢဒီးတၢ်နီၤလီၤတၢ်ဘၣ်ဘျးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးဖိလံၤစံၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒီးတၢ်ဆိတလဲဘျီဘၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၀၈ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်,အဆၢ(၃၇)

၃၇.ထံကီၢ်အံၤန့ၣ်-

(က)ထံကီၢ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကယဲၢ်ထံကီၢ်အပူၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခိၣ်ဖိလၢ,ထံဖိခိၣ်ဖိလၢ,ကလံၤ,မူကယၢအပူၤတၢ်ထူးတၢ်တီးသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢအကစၢ်လီၤ.

(ခ)ထံကီၢ်ပၤဘၣ်ဝဲန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢဖိးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ခဲလၢအဖိခိၣ်ပုၤမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ထူးထီၣ်ဝဲန့ၣ်လၢတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲပၤဆျၢက့ၤအီၤအဂီၢ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သဲစးတၢ်ဘျၢန့ၣ်လီၤ.

(ဂ)ထံဖိကီၢ်ဖိတၢ်အိၣ်ယၢခွဲးယၢ,တၢ်န့ၢ်သါခွဲးယၢ,နီၢ်ကစၢ်တၢ်မၤခွဲးယၢ,တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အသိးတၢ်ပၤဘၣ်နီၢ်ကစၢ်အတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်မၤတၢ်မၤခွဲးယၢဖိတၢ်သိၣ်တၢ်သိအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၀၈ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်ကွဲးဟ်လီၤကီၢ်စၢဖျိၣ်အပဒိၣ်န့ၢ်ပၤဘၣ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်သန့ကတၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်လၢန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢတဖၣ်အဖိခိၣ်လၢကီၢ်စၢဖျိၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢတၢ်ဒိသဖၢယၢအီၤတအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်.

၂၀၀၈ ဂံင်ခိင်ထံးတၢ်ဘျာသဲးစးခိင်သ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ(၅)

တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ-၅

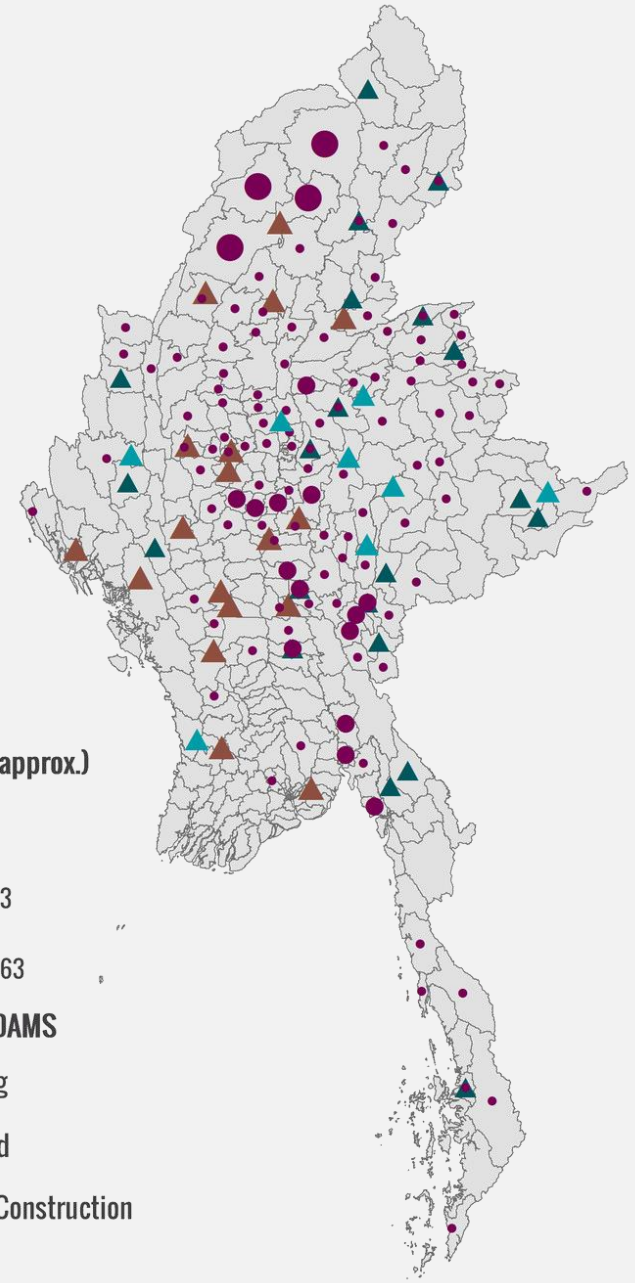
၂၉. နီၤကီၢ်စၢဖျိၣ်ကွဲးဟံးလီၤသဲးစးတၢ်ဘျာအိၣ်ဝဲအသိးကီၢ်စၢဖျိၣ်မ့တမ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဘၣ်ဃး ကံသဝံးဒီးရၣ်နီၣ်သိအခိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤအိၣ်ခွဲးယၢ်အိၣ်ဝဲ.

၃၀. နီၤကီၢ်စၢဖျိၣ်ကွဲးဟံးလီၤသဲးစးတၢ်ဘျာအိၣ်ဝဲအသိးကီၢ်စၢဖျိၣ်မ့တမ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဘၣ်ဃး ဟီၣ်လၢပနံၣ်ဒီးစၢ်ပူၤထးပူၤအခိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤအိၣ်ခွဲးယၢ်အိၣ်ဝဲ.

တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ-၅. ဟံးယုၣ်ဝဲဒီးတၢ်ဟံးပနံၣ်န့ၢ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကထာဝဲတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်ဃး ရၣ်နီၣ်သိဒီးကံသဝံသ့ၣ်တဖၣ်, ဟီၣ်လၢပနံၣ်ဒီးစၢ်ပူၤထးပူၤသ့ၣ်တဖၣ်နီၣ်စၢ်ဖျိၣ်အသဲးစးတၢ်ဘျာသ့ၣ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၤဆျာရဲၣ်ကျဲၤကျိၣ်စ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢပဒိၣ်အခွဲပူၤတဖုဒီးတဖုအဘၣ်စၢ အကွၢ်အဂီၢ်အကလုာ်ဒ်သိးအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤအါထီၣ်န့ၢ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်အကျိၣ်အကျဲကျိၣ်စ့ၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤလၢတလိၣ်တၢ်ဘျာဘၣ်က့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျာသဲးစးခိၣ်သ့ၣ်သ့ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထုးထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ အတၢ်အိၣ်သး

- တၢ်တယုယီၤလိာ်သးအိၣ်အါမးဖဲတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ထုးထီၣ်အီၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအကီၢ်ဖဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
- စၢ်ပူၤထးပူၤတၢ်မၤလီၤသ့ၣ်တဖၣ်ခိၣ်ဖျိဖဲထၢၣ်လဲးတၢ်ဂီၤ(၂၀၁၆ နံၣ်)အဖီခိၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲၣ်လၢၤတၢ်ထီၣ်တယးအီၤအသိး, စကဲကီၢ်ခိၣ်အပူၤတၢ်ထုးထီၣ်စၢ်ထးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပတီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲအအါကတၢ်ဒီးခိၣ်ကီၢ်ဖဲၣ်အပူၤတခါအစ့ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ထံကီၢ်အပူၤတၢ်တယုယီၤလိာ်ပလိာ်သးလၢတၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီၤတၢ်သိးလိာ်သးဘၣ်သ့ၣ်အတဖၣ်အကျါအိၣ်ထီၣ်ဝဲအဖီခိၣ်တၢ်လိၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ကသုးကျဲၤဝဲတၢ်ထီၣ်ယုတၢ်တီၤပတီၢ်တုၤသိးထဲသိးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကမၤလီၤတၢ်က့ၤထံဖိကီၢ်ဖိကိးဂၤဒဲးကဒိးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်ဖျိၣ်လၢထံကီၢ်အန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢထူးတီၤကသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

Source: EcoDev-ALARM (2016); ICEM (International Centre for Environmental Management) (2016)

ကျဲယုထာသွန်တဖန်လာ န့ဆာန်တၢ်အိန်ယၢတၢ်မၤမူဒါဂီၢ်

- ၁ ကီၢ်စၢဖျိန်ပဒိန်တၢ်ပၤဘၣ်တၢ်အကစၢ်ဒီးအတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲ
- ၂ ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိဒိန်တၢ်ပၤဘၣ်တၢ်အကစၢ်ဒီးအတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲ
- ၃ တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ(ကီၢ်စဲၣ်/ ကီၢ်ခိဒိန်ဒီးကီၢ်စၢဖျိန်)အတၢ်ပၤဘၣ်တၢ်အကစၢ်ဒီးတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲ
ယုၣ်ဒီးကီၢ်စၢဖျိန်ပဒိန်
- ၄ တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ(ကီၢ်စဲၣ်/ ကီၢ်ခိဒိန်ဒီးကီၢ်စၢဖျိန်)အတၢ်ပၤဘၣ်တၢ်အကစၢ်ဒီးတၢ်ပၤဆှၢ
ရဲၣ်ကျဲယုၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိဒိန်အပဒိန်

ကျဲယုထာသွန်တဖန်လာတၢ်နီၤလီၤန့ၢ်ဆၢၣ်တၢ် အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်အဂီၢ်

တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်လၢအတမ့ၢ်ကျဲလီၤလိၤဘၣ်

အဒိ-ကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်ကတုၤဘျီထီၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံး
တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲတဖန်အဂီၢ်

တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်လၢကျဲလီၤလိၤ

- ကီၢ်စၢၤဖျိၣ်ပဒိၣ်ဆူကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်
- ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်ဆူကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်
- ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်ဆူကီၢ်စၢၤဖျိၣ်ပဒိၣ်

နုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

- တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤနုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်စၢဖျိၣ်ပဒိၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢတၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်သးအိၣ်ဝဲလၢတၢ်လိာ်ကိးပုၤဒဲးလီၤ.
- နုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ပအိၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢကီၢ်စၢဖျိၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲကျိၣ်စ့တၢ်ဘၣ်ဘျးသ့ၣ်တဖၣ်ဆူထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကျဲသန့-ထံကီၢ်တဘျီအနုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ယးဒီးထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ

- နုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ပအိၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်မၤဘၣ်ဂီၢ်က့ၤဝဲတၢ်တယူလိာ်ယီၤလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်ဘျးအထိးနါသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကျဲသန့-ပုၤအိၣ်ဆိးလၢကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖၣ်ပုၤအဂီၢ်တၢ်နီၤဟ့ၣ်တၢ်ပဘၣ်နုဆာၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢပုၤနီၢ်တဂၤအဖိခိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်တယူလိာ်ယီၤလိာ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်ဘၣ်ဘျးအထိးနါသ့ၣ်တဖၣ်အပိထံကီၢ်လၢအန့ၢ်ပၤဘၣ်တၢ်အဖိခိၣ်ကဘၣ်မၤလီၤတံာ်ထီၣ်ယူက့ၤတၢ်ဒီးန့ၢ်ကျိၣ်စ့ခွဲးယာ်တုၤသိးထဲသိန့ၣ်လီၤ.
- ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်တၢ်နီၤလီၤအိၣ်အဖိခိၣ်ကြးလၢတၢ်ထၢန့ၢ်က့ၢ်ထံဆိကမိၢ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးပုၤဂ့ၢ်ဝီၤဒီးခိၣ်ယၢၤနုဆာၣ်တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အပိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်

- တၢ်အကံၢ်အစီလၢအရူဒိၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲဘၣ်ပးဒီးတၢ်ဒီးလဲလီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်(ခိသ့ကျိၣ်စ့ခဲလၢ်အထိးနီၤတၢ်လၢ်ဘျၣ်လၢ်စ့တဖၣ်ဘၣ်ထွဲပၣ်ဃုာ်တၢ်ထုးထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအပူၤ,တၢ်ကွၢ်ထွဲခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်အပူၤဒီးတၢ်ဘၣ်လိးက့ၤစ့အိၣ်လိးအပူၤ,ဒီးတၢ်အဂုၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်)တမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤလၢတၢ်ဆါလီၤတၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်.တၢ်ဂ့ၢ်ပိၣ်ထွဲတဖၣ်အံၤအယံၤဒ်တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်ကံၢ်ဂီၤအဖိခိၣ်ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အံၤအိၣ်တ့ၢ်ဒ်(၁၀၀) မျးကယၤအဖိလၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ဝဲလၢတၢ်ပၤဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ပျံၤအီၤလီၤခၢၣ်သးအခါခိဖျိကျိၣ်စ့တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲတဖၣ်အဖိခိၣ်တၢ်နီၤလီၤတၢ်ဒီးလဲန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢကီၢ်ဖဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တြီယၢ်အီၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဝဲအံၤတၢ်မၤသ့အီၤသ့ဒ်လၢကျိၣ်စ့ဂံၢ်ခိၣ်ထံးခိၣ်တယၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်တယူၤယီၤလိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲအါထီၣ်ဝဲဒ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်

ကျဲအဂၤတဘိလၢ, ပမၤအိၣ်သ့ဝဲဒၣ်တခါဂံၢ်ခိၣ်ထံး: “တၢ်လိၣ်ဘၣ်” အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဖီ-တၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢၣ်ဘူၣ်လၢၣ်စ့အတၢ်ပၤဆၢၣ်ကျဲတဖၣ်ဘၣ်ယးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၤဆၢၣ်ကျဲဒ်သီးအံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ထီၣ်ယူၣ်န့ၣ်က့ၤဝဲဒၣ် “တၢ်လိၣ်ဘၣ်” ဖဲကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အမုၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွၢ်တၢ်တယုယီၤလိၣ်သးဘၣ်ဆၢကတီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

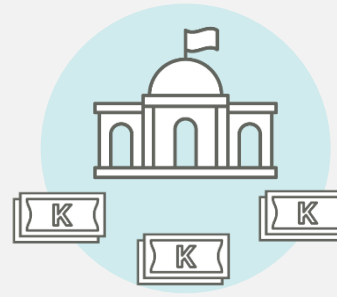
ကျဲယုထၢတဖၣ်လၢတၢ်နီၤလီၤတၢ်ဒီးလဲအဂီၢ်:

ကီၢ်စဲၣ်-ဆူ-ကီၢ်စဲၣ်
(တၢ်နီၤလီၤဒ်က့ၢ်ဂီၤလဲၤသယဲၤ)

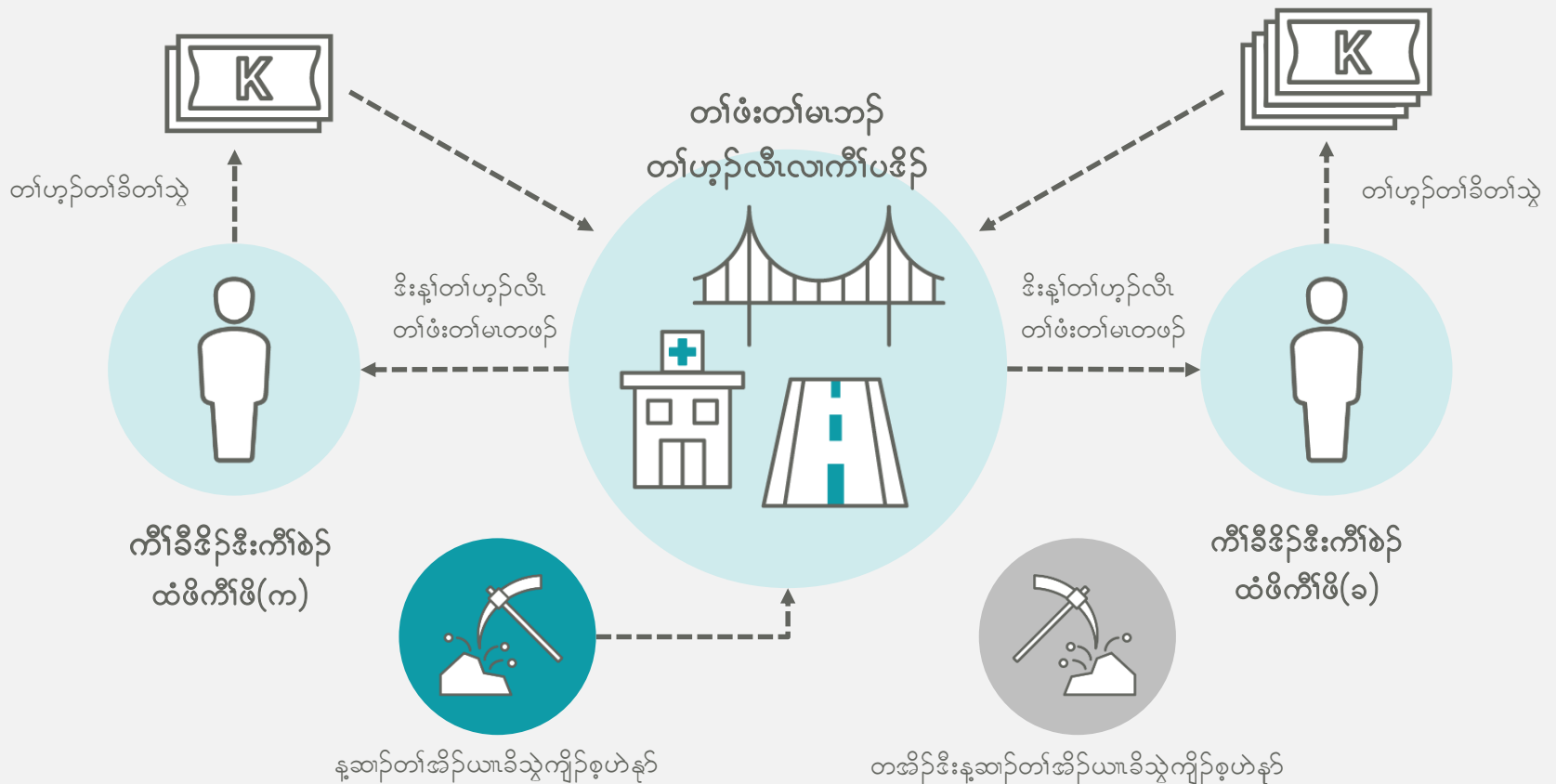
ကီၢ်စဲၣ်-ဆူ-ကီၢ်စၢဖျိၣ်
(တၢ်နီၤလီၤဒ်က့ၢ်ဂီၤဖီခိၣ်ဒီးဖီလၢၣ်)
တၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ
တၢ်ဒီးလဲတဖၣ်ဆူကီၢ်စၢဖျိၣ်

ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်
ကမၤစၢၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ထီၣ်ယူၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ
ဆူကီၢ်စဲၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတကူတ
လၢသ့ၣ်တဖၣ်(မ့)ဆိၣ်ထွဲကျိၣ်စ့လၢ
ထံကီၢ်တၢ်တိၣ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.

ကျိုက်စွတ်ဘဉ်ဘျူးသ့ၣ်တဖၣ်အထိးနါ(NFB)

NFB (Net Fiscal Benefits) = ဒီးန့ၣ်တၢ်ဘဉ်ဘျူးအထိးနါတဖၣ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့

တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်

ဖဲလၢတၢ်န့ၣ်ပၢဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤမ့ၢ်ဝဲကီၢ်စဲၣ်အမူအဒါအခါန့ၣ်,တၢ်လီၤဆီမၤအသးလၢကျိၣ်စ့တၢ်တဘၣ်လိာ်ဖိးဒ့သ့ၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်အကျါကဲထီၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ.

ကျဲယုထၢတဖၣ်လၢတၢ်နီၤလီၤတၢ်ဒီးလဲအဂီၢ်

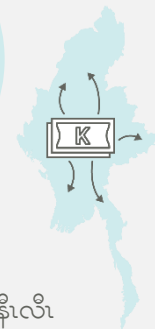
ကီၢ်စဲၣ်-ဆူ-ကီၢ်စဲၣ်
(တၢ်နီၤလီၤဒ်က့ၢ်ဂီၤလဲၤသယဲၤ)

ကီၢ်စဲၣ်-ဆူ-ကီၢ်စဲၣ်
(တၢ်နီၤလီၤဒ်က့ၢ်ဂီၤဖိခိၣ်ဒီးဖိလၢာ်)
တၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ
တၢ်ဒီးလဲတဖၣ်ဆူကီၢ်စဲၣ်

ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်
ကမၤစၢၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ထီၣ်ယုဟ့ၣ်နီၤလီၤ
ဆူကီၢ်စဲၣ်လၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတကူတ
လၢသ့ၣ်တဖၣ်(မ့)ဆိၣ်ထွဲကျိၣ်စ့လၢ
ထံကီၢ်တၢ်တိာ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်.

တၢ်ထိၣ်ယူတၢ်တီၤပတီၢ်တူၤသိးလၢန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်နီၤလီၤကဒါက့ၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်လၢကီၢ်စဲၣ်
(မ့တမ့ၢ်)ကီၢ်ခိၣ်တဖၣ်ပူၤလၢပုၤနီၢ်တဂၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ
ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်အတၢ်ထိၣ်ယူအိၣ်အါဆူကီၢ်စဲၣ်(မ့)ကီၢ်ခိၣ်
တဖၣ်ပူၤလၢပုၤနီၢ်တဂၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲ
န့ၣ်အတၢ်ထိၣ်ယူအိၣ်စ့န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထိၣ်ယူက့ၤတၢ်
တီၤပတီၢ်တူၤသိးထဲသိးလၢထံကီၢ်ဒိဘ့ၣ်ကျိၣ်စ့ဟဲ
န့ၣ်အတၢ်ထိၣ်ယူန့ၣ်လီၤ.

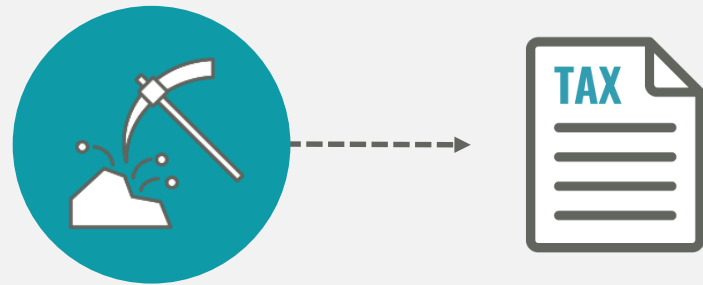
မ့ၢ်တၢ်ထိၣ်ယူမၤဘၣ်လိာ်ဖိးဒုက့ၤလီၢ်ခါၣ်သးပဒိၣ်ပၤဘၣ်တၢ်အ
ဖိခိၣ်နီၤလီၤကဒါက့ၤဝဲဆူကီၢ်ခိၣ်မ့တမ့ၢ်ကီၢ်စဲတဖၣ်
တူၤသိးထဲသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထီၣ်ဃုတၢ်တီၤပတီၢ်တုၤသိးလၢန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤ ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

- လီၤခၢၣ်သးပဒိၣ်အမူအဒါအိၣ်လၢကဘၣ်မၤဘၣ်လိာ်ဖိးဒုးဒီးထီၣ်ဃုက့ၤဝဲကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
လၢဒီးန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်ထီၣ်ဃုနီၣ်ထီၣ်အဖိလၢတဖၣ်တုၤလၢ
ဘၣ်လိာ်ဖိးဒုးဒီးကီၢ်စဲၣ်အပတီၢ်တၢ်ထီၣ်ဃု(မ့တမ့ၢ်)မ့ၢ်မၤဘၣ်လိာ်ဖိးဒုးဒီးကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်လၢ
အထူးတီၤကတၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတီၤပတီၢ်တၢ်ခိၣ်တၢ်ခိၣ်ဘၣ်ဃးကျိၣ်စ့တၢ်ဝံဃၢၤကအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ
လီၤခၢၣ်သးပဒိၣ်အဂီၢ်ဖဲလၢအစုတတုၤဝဲလီၤလီၤဆူန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

- ပနံၣ်တၢ်ကၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်တၢ်ခိၣ်သ့ၣ်ဒီး
တၢ်ထုးထီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤအခိအသ့လၢအဘၣ်ထွဲဒီး
န့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤအသနၢၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ
တၢ်ဂ့ၢ်အခိထံးခိၣ်ဘိလၢဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ
ကျိၣ်စ့တၢ်တတုၤသိးထဲသိးဒီး
ကျိၣ်စ့တလၢတလီၤဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂၤလိ

- အပတီၢ် ၁ ကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်နီၤလီၤန့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျဲၤယုထၢသ့ၣ်တဖၣ်.
- အပတီၢ် ၂ **ကရူၢ်တၢ်တဲသကိး-(၂၀)မံးနံး**
တၢ်နီၤလီၤန့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ၤတဲၤန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒိဖျိလၢ
ကျိၣ်စ့ၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤအသိၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်လဲၣ်.
တၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤလၢကတီၢ်ဖျၢၣ်(မ့တမ့ၢ်)ကတီၢ်ယံၣ်ဂီၢ်သ့မန့ၤတဖၣ်လဲၣ်.
- အပတီၢ် ၃ **ကရူၢ်တၢ်ဟံဖျါ-(၁၅)မံးနံး**
ယုထၢထီၣ်ခါၣ်စးတဂၤလၢကဟံဖျါထီၣ်ကဒါက့ၤ

တၢ်စၢဖျိၣ်က့ၤ နီၣ်ဝံၣ်ခံ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ သ့ၣ်တဖၣ်

- ကီၢ်ပယီၤပူၤ,တၢ်ဟံးန့ၢ်သ့ၣ်န့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၢ်တၢ်တတူၤသိးဒီးတၢ်လီၤဆိတဖၣ်အိၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၢ်လီၤ.
- ကီၢ်စၢဖျိၣ်အပဒိၣ်ကန့ၢ်လီၤမၤဝဲတၢ်နီၤလီၤန့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်အတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤတခါဒီးကီၢ်စဲၣ်(မ့)ကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ခိၣ်ဖျိကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၢ်ဖဲ ၂၀၀၈ဂံၢ်ဒိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးဒိၣ်သ့ၣ်အပူၤတကြိဝဲဒၣ်ဘၣ်.
- ဖဲၣ်ဒရၢၣ်သန့အပူၤကီၢ်စဲၣ်မ့တမ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်လၢအပၤဘၣ်ဝဲန့ၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်ကဵုဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်တတူၤသိးထဲသိးလၢကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၢ်လီၤ.တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤလိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကဘၣ်မၤဘၣ်လိၣ်ဖိးဒုးက့ၤအိၣ်ဖျိတၢ်ထီၣ်ယူတၢ်တီၤပတီၢ်တူၤသိးထဲသိးန့ၢ်လီၤ.
- တၢ်ထီၣ်ယူတၢ်တီၤပတီၢ်တူၤသိးထဲသိးကဲထီၣ်အသးသ့လၢတၢ်နီၤလီၤတၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်ဆူကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၢ်လီၤ.
- တကးဒ်ဘၣ်,တၢ်နီၤလီၤတၢ်အိၣ်ယၢၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်အတၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤတဖၣ်န့ၢ်လၢကီၢ်စၢဖျိၣ်ပဒိၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်သ့ၣ်ဝဲဒၣ်န့ၢ်လီၤ.